

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

1. **ชุดโครงการวิจัย** : วิจัยและพัฒนาการผลิตพืชอินทรีย์ในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. **โครงการวิจัย** : ทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ภาคตะวันออก
กิจกรรม : วิจัยและพัฒนากระบวนการปลูกพืชในระบบเกษตรอินทรีย์
กิจกรรมย่อย (ถ้ามี) : -
3. **ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย)** : การทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ พื้นที่ จ.จันทบุรี
ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) : Testing for crop rotation in organic system in Chanthaburi province.
4. **คณะผู้ดำเนินงาน**
หัวหน้าการทดลอง : นางสาวอรุณี แห่งทอง สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6
ผู้ร่วมงาน : นางสาวธัญมน สังข์ศิริ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรฉะเชิงเทรา
นางสาวทฤทัย แก่นลา สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6
นางอุมาพร รักษาพรหมณ์ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6
นางสาวชนิษฐา วงษ์นิกร สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6
5. **บทคัดย่อ**

ปี 2559 – 2560 ดำเนินงานทดสอบระบบการปลูกพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี มีเกษตรกรร่วมดำเนินงาน 5 ราย มี 2 กรรมวิธี คือ กรรมวิธีแนะนำ ปลูกพืชผักระบบหมุนเวียนในพื้นที่เดิม ได้แก่ ตระกูลแตง-ตระกูลถั่ว-ตระกูลพริก/มะเขือ กรรมวิธีเกษตรกร ปลูกพืชผักตระกูลเดียวกันซ้ำลงในพื้นที่แปลงปลูก พบว่า ปี 2559 เกษตรกร 3 ราย ดำเนินการปลูกพืชตามกรรมวิธีแนะนำ มะระจีน-ถั่วฝักยาว-มะเขือเปราะ เปรียบเทียบกับกรรมวิธีเกษตรกร ปลูกถั่วฝักยาวซ้ำลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม 3 รอบการผลิต พบว่า กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตเฉลี่ยมะระจีน ถั่วฝักยาว และมะเขือเปราะเท่ากับ 2,250 กก./ไร่ 1,183.3 กก./ไร่ และ 1,096 กก./ไร่ ตามลำดับ กรรมวิธีเกษตรกรปริมาณผลผลิตเฉลี่ยถั่วฝักยาวทั้ง

สามารถการผลิตเท่ากับ 1,330 กก./ไร่ 1,673.3 กก./ไร่ และ 1,315 กก./ไร่ และเกษตรกร 2 รายดำเนินการปลูกพืชตามกรรมวิธีแนะนำ มะระจีน-ถั่วพู-พริก เปรียบเทียบกับการวิธีเกษตรกรปลูกมะระจีนข้าลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม พบว่า กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตเฉลี่ยมะระจีน ถั่วพู และพริกเท่ากับ 1,456 กก./ไร่ 1,325 กก./ไร่ และ 1,275 กก./ไร่ ตามลำดับ พบว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยของกรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 18,618 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ

18,881 บาท/ไร่/ปี รายได้กรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 66,665 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 56,078 บาท/ไร่/ปี และผลตอบแทนกรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 48,047 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 37,197 บาท/ไร่/ปี ปี 2560 เกษตรกรรายที่ 1 ดำเนินการปลูกพืชตามกรรมวิธีแนะนำ มะระจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ เปรียบเทียบกับวิธีเกษตรกร ปลูกถั่วพูข้าลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม 3 รอบการผลิต พบว่า กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิต มะระจีน ถั่วพู และมะเขือเปราะเท่ากับ 1,880 กก./ไร่ 2,800 กก./ไร่ และ 780 กก./ไร่ ตามลำดับ กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตถั่วพูทั้ง 3 รอบการผลิตเท่ากับ 2,940 กก./ไร่ 2,750 กก./ไร่ และ 2,590 กก./ไร่ ตามลำดับ เกษตรกรรายที่ 2 ดำเนินการปลูกพืชตามกรรมวิธีแนะนำ มะระจีน-ถั่วฝักยาว-มะเขือเปราะ เปรียบเทียบกับวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวข้าลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม 3 รอบการผลิต พบว่า กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิต มะระจีน ถั่วฝักยาว และมะเขือเปราะเท่ากับ 1,360 กก./ไร่ 1,650 กก./ไร่ และ 900 กก./ไร่ ตามลำดับ กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวทั้ง 3 รอบการผลิตเท่ากับ 1,310 กก./ไร่ 1,650 กก./ไร่ และ 1,200 กก./ไร่ ตามลำดับ เกษตรกรรายที่ 3 ดำเนินการปลูกพืชตามกรรมวิธีแนะนำ มะระจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ เปรียบเทียบกับวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวข้าลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม 3 รอบการผลิต พบว่า กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิต มะระจีน ถั่วพู และมะเขือเปราะเท่ากับ 1,350 กก./ไร่ 1,980 กก./ไร่ และ 1,230 กก./ไร่ ตามลำดับ กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวทั้ง 3 รอบการผลิตเท่ากับ 1,290 กก./ไร่ 1,600 กก./ไร่ และ 1,265 กก./ไร่ ตามลำดับ และเกษตรกร 2 ราย ดำเนินการปลูกพืชตามกรรมวิธีแนะนำ มะระจีน-ถั่วพู-พริก เปรียบเทียบกับการวิธีเกษตรกรปลูกถั่วพูข้าลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม 3 รอบการผลิต พบว่า กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตเฉลี่ย มะระจีน ถั่วพู และมะเขือเปราะเท่ากับ 1,560 กก./ไร่ 2,710 กก./ไร่ และ 1,390 กก./ไร่ ตามลำดับ กรรมวิธีแนะนำปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวเฉลี่ยทั้ง 3 รอบการผลิตเท่ากับ 2,585 กก./ไร่ 2,417.5 กก./ไร่ และ 2,370 กก./ไร่ ตามลำดับ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยของกรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 16,452 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ

15,712 บาท/ไร่/ปี รายได้กรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 58,652 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 52,532 บาท/ไร่/ปี และผลตอบแทนกรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 42,206 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 26,936 บาท/ไร่/ปี ปี 2561 ดำเนินการสร้างแปลงต้นแบบการผลิตพืชผักระบบหมุนเวียนในพื้นที่แปลงเกษตรกร 3 ราย แปลงต้นแบบเกษตรกรปลูกมะระจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ยมะระจีน 1,266

กก./ไร่ ถั่วพู 2,463 กก./ไร่ และ มะเขือเปราะ 1,306 กก./ไร่ ตามลำดับ มีต้นทุนเฉลี่ย 18,600 บาท/ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 47,500 บาท/ไร่ และได้รับผลตอบแทนเฉลี่ย 28,900 บาท/ไร่

6. คำนำ

พืชผักเป็นอาหารที่ผู้บริโภคนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง ซึ่งในปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับพืชผักที่มีความปลอดภัย และมีคุณภาพในการบำรุงเลี้ยงร่างกายอย่างมาก ทำให้ความต้องการพืชผักอินทรีย์ และพืชผักที่ปลอดสารพิษมีแนวโน้มเป็นที่ต้องการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผักอินทรีย์ (Organic vegetables) เป็นผักที่ผลิตด้วยวิธีการทางธรรมชาติ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารสกัดจากธรรมชาติในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์และพืชที่มีการตัดต่อทางพันธุกรรม ในปี 2553 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกผักอินทรีย์ 7,000 ไร่ เป็นอันดับ 3 รองจากข้าวอินทรีย์และพืชไร่อินทรีย์ (ฤทัยชนก, ม.ป.ป.) ซึ่งสถานการณ์การผลิตและการส่งออกพืชผักอินทรีย์ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2553) รายงานว่าประเทศไทยผลิตพืชผักอินทรีย์ได้ปีละ 4.3 ล้านตัน มีการบริโภคภายในประเทศ ปีละ 4.1 ล้านตัน และส่งออกสู่ตลาดโลก (World Market) ปีละ 0.2 ล้านตัน มูลค่าการส่งออก 6,300-8,000 ล้านบาท ผักส่งออกที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน หน่อไม้ฝรั่ง กระเจี๊ยบเขียว และผักใบชนิดต่างๆ วิทยาการและความรู้ในการเพาะปลูกผักอินทรีย์สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผักอินทรีย์เป็นอันดับต้นของโลกซึ่งประเทศที่ส่งออก ได้แก่ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น อเมริกา สิงคโปร์ เป็นต้น สำหรับพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยกระจายอยู่ทั่วทุกภาค ในภาคตะวันออก สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 (2554) รายงานว่าพื้นที่การปลูกพืชผักของจังหวัดจันทบุรี ทั้งหมดรวม 13,718 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1 พืชผักที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดหวาน ถั่วฝักยาว พริกขี้หนูสวน มะเขือ แตงกวา คื่นช่าย มะระ กวางตุ้ง ต้นหอม ผักชี เป็นต้น ส่วนใหญ่จะมีการเพาะปลูกในพื้นที่อำเภอสอยดาว อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และอำเภอแก่งหางแมว ตามลำดับ และสำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา รายงานว่าพื้นที่การปลูกผักของจังหวัดฉะเชิงเทราทั้งหมดรวม 8,677 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.36 พื้นที่ปลูกจะกระจายในพื้นที่ทั่วไปของจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีชลประทานทั่วถึง ซึ่ง การผลิตพืชผักในพื้นที่ภาคตะวันออกนั้นพบปัญหาการระบาดของโรค และแมลงส่งผลให้ผลผลิตเสียหาย กรมวิชาการเกษตร (2547) รายงานว่ากระบวนการผลิตผักอินทรีย์ต้องคำนึงถึงดิน พืช แมลง และ สภาพแวดล้อมควบคู่กันไป โดยต้องมีการปรับปรุงดินให้สมบูรณ์ มีการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชหมุนเวียน และพืชแซม การป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และการป้องกันกำจัดวัชพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ส่วน Keith (n.d.) ได้กล่าวว่าการปลูกผักอินทรีย์ในระบบการปลูกพืชหมุนเวียนควรใช้พืชไม่น้อยกว่า 3 ชนิด และสามารถแก้ปัญหาการระบาดของโรค แมลง และวัชพืชได้ แต่ต้องเลือกชนิดของพืชให้เหมาะสม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องทดสอบระบบการปลูกพืช เพื่อนำข้อมูลไปใช้สำหรับการพัฒนาระบบการผลิต พืชผักอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูงต่อไป

7. วิธีดำเนินการ :

- อุปกรณ์

เมล็ดพันธุ์มะระจีน เมล็ดพันธุ์ถั่วฝักยาว เมล็ดพันธุ์ถั่วพู เมล็ดพันธุ์พริก เมล็ดพันธุ์มะเขือเปราะ ภาดหลุม เพาะกล้า พลาสติกคลุมแปลง ตาข่าย ไม้ไผ่ มูลไก่ แกลบดิบ แกลบดำ ปลาเปิด สับปะรด กากน้ำตาล ถัง พลาสติกฟล๊อค ขนาด 150 ลิตร ถังฉีดพ่นสารสกัดสมุนไพร/ชีวภัณฑ์แบบโยกขนาด 20 ลิตร สมุนไพร เช่น ขมิ้นชัน ตะไคร้หอม ยาฉุน ผงสะเดาบด เป็นต้น บาซิลลัส ทูริงเยนซิส กระจาด ขี้เถ้า

- วิธีการ

ปีที่ 1 และ 2 แปลงทดสอบ

วางแผนการทดลองแบบ RCB มี 2 ซ้ำ ประกอบด้วย 2 กรรมวิธี ดังนี้ กรรมวิธีที่ 1 (วิธีแนะนำ) ปลูกพืชผักหมุนเวียนในแปลงปลูกเดิม ได้แก่ พืชที่ 1 : มะระจีน/แตงกวา พืชที่ 2 : ถั่วพู/ถั่วลันเตา พืชที่ 3 : มะเขือเปราะ/พริก กรรมวิธีที่ 2 (วิธีเกษตรกร) ปลูกพืชผักที่อยู่ในวงศ์ (family) เดียวกันซ้ำกันใน พื้นที่ปลูกเดิมในระบบเกษตรอินทรีย์ ทำการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ และคัดเลือกพื้นที่เกษตรกรทำแปลง ทดสอบจำนวน 5 แปลงขนาดแปลงทดสอบแปลงละ 2 ไร่ แบ่งเป็น 4 แปลงย่อย เตรียมแปลงปลูก ปรับปรุงบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยหมักจากมูลไก่ แกลบดิบ และแกลบดำ ปลูกพืชผักตามที่กำหนดไว้ลงปลูกใน แปลงปลูกในแต่ละรอบการปลูกผักแต่ละชนิดทำการใส่ปุ๋ยหมักจำนวน 3 ครั้ง อัตรา 100 กรัม/หลุม แต่ละ ครั้งใส่ห่างกัน 10 วัน โดยครั้งแรกใส่หลังจากย้ายปลูกแล้ว 20 วัน และให้น้ำหมักชีวภาพไปพร้อมกับระบบ น้ำ ทุก 7 วัน อัตรา 20 มิลลิลิตร/น้ำ 20 ลิตร จนถึงระยะที่เริ่มออกดอกฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพจากไข่ อัตรา 20 มิลลิลิตร/น้ำ 20 ลิตร ทำการสำรวจการระบาดของแมลงศัตรูพืชเป็นระยะ ถ้าพบมีการระบาดมาก จึงฉีดพ่นสารสกัดสมุนไพรจากขมิ้น ยาฉุน ตะไคร้หอม และชีวภัณฑ์ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

การบันทึกข้อมูล

1. รายงานผลการวิเคราะห์ดินทางเคมีและกายภาพ 7 รายการ ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่าง อินทรีย์วัตถุ ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม ค่าการนำไฟฟ้า ความต้องการปูน และเนื้อดิน
2. การปฏิบัติงานต่างๆ เช่น วันปลูก ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ การป้องกันกำจัดศัตรูพืชและการเก็บเกี่ยว
3. พิกัดแปลง ค่าวิเคราะห์ดินก่อนและหลังการทดลอง
4. ข้อมูลปริมาณและคุณภาพผลผลิต
5. ข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ : ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน
6. การวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติ :
  - 6.1 วิเคราะห์ผลต่างของผลผลิต (Yield Gap Analysis)
  - 6.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของ 2 กรรมวิธีแบบ Paired T-test

7. ข้อมูลอุตุวิทยามวิทยา ข้อมูลการระบาดของโรคและแมลง

8. ระดับความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตพืชระบบผักอินทรีย์ที่ถูกต้อง และความพึงพอใจของเกษตรกร

ปีที่ 3 แปลงต้นแบบ

ดำเนินการคัดเลือกแปลงต้นแบบ 3 แปลง ขนาดพื้นที่แปลงละ 1 ไร่ ไม่มีแผนการทดลอง โดยใช้ระบบการปลูก พืชผักที่ได้ผลดีจากการทดสอบปีที่ 1 และ 2 เตรียมแปลงปลูก ปรับปรุงบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยหมักจากมูลไก่ แกลบดิบ และแกลบดำ ปลูกพืชผักตามที่กำหนดไว้ลงปลูกใน แปลงปลูกในแต่ละรอบการปลูกผักแต่ละชนิดทำการใส่ปุ๋ยหมักจำนวน 3 ครั้ง อัตรา 100 กรัม/หลุม แต่ละ ครั้งใส่ห่างกัน 10 วัน โดยครั้งแรกใส่หลังจากย้ายปลูกแล้ว 20 วัน และให้น้ำหมักชีวภาพไปพร้อมกับระบบ น้ำ ทุก 7 วัน อัตรา 20 มิลลิลิตร/น้ำ 20ลิตร จนถึงระยะที่เริ่มออกดอกฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพจากไข่ อัตรา 20 มิลลิลิตร/น้ำ 20ลิตร ทำการสำรวจการระบาดของแมลงศัตรูพืชเป็นระยะ ถ้าพบมีการระบาดมาก จึงฉีดพ่นสารสกัดสมุนไพรจากขมิ้น ยาสูบ ตะไคร้หอม และชีวภัณฑ์ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

การบันทึกข้อมูล

1. รายงานผลการวิเคราะห์ดินทางเคมีและกายภาพ 7 รายการ ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่าง อินทรีย์วัตถุ ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม ค่าการนำไฟฟ้า ความต้องการปูน และเนื้อดิน
2. การปฏิบัติงานต่างๆ เช่น วันปลูก ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ การป้องกันกำจัดศัตรูพืชและการเก็บเกี่ยว
3. พิกัดแปลง ค่าวิเคราะห์ดินก่อนและหลังการทดลอง
4. ข้อมูลปริมาณและคุณภาพผลผลิต
5. ข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ : ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน
6. ข้อมูลอุตุวิทยามวิทยา ข้อมูลการระบาดของโรคและแมลง
7. ระดับความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตพืชระบบผักอินทรีย์ที่ถูกต้อง และความพึงพอใจของเกษตรกร

- เวลา ตุลาคม 2558 – กันยายน 2561

- สถานที่ แปลงเกษตรกรพื้นที่ จ.จันทบุรี

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

ปีที่ 1 และ 2 แปลงทดสอบ

1) คัดเลือก และวิเคราะห์พื้นที่แปลงเกษตรกร

คัดเลือกแปลงเกษตรกรเพื่อทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ ต.ทับช้าง อ.สอยดาว จ.จันทบุรี 5 ราย จากรายงานเทศบาลตำบลทับช้าง (2558) รายงานว่า การประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่ ต.ทับช้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย อาทิเช่นพืชผัก เช่น คื่นช่าย ผักชี แตงกวา ถั่วฝักยาว พริกชี้หนู เป็นต้น พืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และไม้ผล

เช่น ลำไย ลิ้นจี่ กระท้อน ซึ่งเกษตรกรที่ผลิตพืชผักในพื้นที่ดังกล่าวมีความสนใจที่จะปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชผักตามระบบเกษตรอินทรีย์ เมื่อทำการสุ่มเก็บตัวอย่างดินในพื้นที่แปลงเกษตรกรเพื่อนำมาวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมี และกายภาพดิน พบว่าดินมีค่าความเป็นกรด-ด่างอยู่ระหว่าง 5.2-7.4 ค่าการนำไฟฟ้าอยู่ระหว่าง 0.01-0.77 อินทรีย์วัตถุอยู่ระหว่าง 0.9-2.24 % ฟอสฟอรัสอยู่ระหว่าง 6.46-28.50 มก./กก. โพแทสเซียม 89.09-211 มก./กก. และลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงผลวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมี และกายภาพดินในแปลงเกษตรกรที่ปลูกพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ จ.จันทบุรี

รายที่	ความเป็นกรด-ด่าง	ค่าความนำไฟฟ้า (ms/cm)	อินทรีย์วัตถุ (%)	ฟอสฟอรัส (มก./กก.)	โพแทสเซียม (มก./กก.)	ลักษณะดิน
1	5.2	0.01	0.9	28.50	144	ร่วนปนทราย
2	6.5	0.04	1.41	18.06	211	ร่วนปนทราย
3	7.4	0.77	2.24	14.56	113.99	ร่วนปนทราย
4	6.5	0.55	1.95	21	89.09	ร่วนปนทราย
5	6.9	0.04	1.04	6.46	96.17	ร่วนปนทราย

2) ปริมาณ และคุณภาพผลผลิต

ปี 2559 ดำเนินการทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี เกษตรกรรายที่ 1 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วฝักยาว-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 2,280 กก./ไร่ ถั่วฝักยาว 1,200 กก./ไร่ และมะเขือเปราะ 1,710 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวเฉลี่ย 1,293 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 2 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วฝักยาว-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 2,500 กก./ไร่ ถั่วฝักยาว 1,200 กก./ไร่ และมะเขือเปราะ 610 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวเฉลี่ย 1,411 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 3 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วฝักยาว-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,970 กก./ไร่ ถั่วฝักยาว 1,150 กก./ไร่ และมะเขือเปราะ 970 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวเฉลี่ย 1,613 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 4 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-พริก พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,810 กก./ไร่ ถั่วพู 1,250 กก./ไร่ และพริก 2,050 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วฝักยาวเฉลี่ย 1,941 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 5 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-พริก พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,102 กก./ไร่ ถั่วพู 1,400 กก./ไร่ และพริก 500 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วฝักยาวซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิต

ถั่วฝักยาวเฉลี่ย 1,545 กก./ไร่ (ตารางที่ 2) ซึ่งระหว่างที่ทำการทดสอบระบบการปลูกพืชผักหมุนเวียนนั้น อ.สอยดาว จ.จันทบุรี ประสบปัญหาภาวะภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง ปริมาณผลผลิตจึงได้รับความเสียหาย ผลผลิตบางส่วนไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ และจากการส่งตัวอย่างผลผลิตกรรมวิธีแนะนำและกรรมวิธี เกษตรกรตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารพิษตกค้างที่กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 ตรวจวิเคราะห์สารเคมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มออร์กาโนฟอสฟอรัส กลุ่มออร์กาโนคลอรีน และกลุ่มไพรีทรอยด์ พบว่าผลผลิตไม่มีการตกค้างของสารเคมีทั้ง 3 กลุ่ม ที่กล่าว ข้างต้น

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยีการผลิต (Yield Gap Analysis) โดยใช้สถิติแบบ t-test จากปริมาณผลผลิตเฉลี่ยของทั้ง 2 กรรมวิธี ในเกษตรกร 5 ราย พบว่า กรรมวิธีแนะนำ เปรียบเทียบกับกรรมวิธีเกษตรกรมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปริมาณผลผลิตที่ได้จากการทดลองเท่ากับ 78.40 กก./ไร่ มีความแตกต่างระหว่างกรรมวิธีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่น 95% (ตารางที่ 3) **ตารางที่ 2** ปริมาณผลผลิต และผลวิเคราะห์การตรวจปริมาณสารพิษตกค้างของการทดสอบระบบการ ปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี ปี 2559

รายที่	ชนิดพืชที่ปลูก		ผลผลิต (กก./ไร่)		ผลการตรวจปริมาณสารพิษตกค้าง	
	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร
๑	มะระจีน	ถั่วฝักยาว	2,280	1,260	ไม่พบ	ไม่พบ
	ถั่วฝักยาว	ถั่วฝักยาว	1,200	1,490	ไม่พบ	ไม่พบ
	มะเขือเปราะ	ถั่วฝักยาว	1,710	1,130	ไม่พบ	ไม่พบ
๒	มะระจีน	ถั่วฝักยาว	2,500	1,310	ไม่พบ	ไม่พบ
	ถั่วฝักยาว	ถั่วฝักยาว	1,200	1,650	ไม่พบ	ไม่พบ
	มะเขือเปราะ	ถั่วฝักยาว	610	1,275	ไม่พบ	ไม่พบ
๓	มะระจีน	ถั่วฝักยาว	1,970	1,420	ไม่พบ	ไม่พบ
	ถั่วฝักยาว	ถั่วฝักยาว	1,150	1,880	ไม่พบ	ไม่พบ
	มะเขือเปราะ	ถั่วฝักยาว	970	1,540	ไม่พบ	ไม่พบ
๔	มะระจีน	มะระจีน	1,810	1,780	ไม่พบ	ไม่พบ
	ถั่วพู	มะระจีน	1,250	2,320	ไม่พบ	ไม่พบ
	พริก	มะระจีน	2,050	1,693	ไม่พบ	ไม่พบ
๕	มะระจีน	มะระจีน	1,102	990	ไม่พบ	ไม่พบ
	ถั่วพู	มะระจีน	1,400	1,645	ไม่พบ	ไม่พบ
	พริก	มะระจีน	500	2,002	ไม่พบ	ไม่พบ

ะห์ความแตกต่างของผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยีการผลิต (Yield Gap Analysis) โดยใช้สถิติแบบ t-test

กรรมวิธีเปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	t-test
กรรมวิธีแนะนำ-กรรมวิธีเกษตรกร	78.40	1.33*

ปี 2560ดำเนินการทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี เกษตรกรรายที่ 1 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,880 กก./ไร่ ถั่วพู 2,800 กก./ไร่ และมะเขือเปราะ 780 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วพูซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วพูเฉลี่ย 2,760 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 2 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,360 กก./ไร่ ถั่วพู 1,650 กก./ไร่ และมะเขือเปราะ 900 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วพูซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วพูเฉลี่ย 1,386 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 3 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-พริก พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,450 กก./ไร่ ถั่วพู 2,150 กก./ไร่ และพริก 920 กก./ไร่ กรรมวิธี เกษตรกรปลูกถั่วพูซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วพูเฉลี่ย 2,253 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 4 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-พริก พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,670 กก./ไร่ ถั่วพู 3,720 กก./ไร่ และพริก 1,860 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วพูซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วพูเฉลี่ย 2,661 กก./ไร่ เกษตรกรรายที่ 5 กรรมวิธีแนะนำปลูกมะระจีน-ถั่วพู-มะเขือ เปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตมะระจีน 1,350 กก./ไร่ ถั่วพู 1,980 กก./ไร่ และมะเขือเปราะ 1,230 กก./ไร่ กรรมวิธีเกษตรกรปลูกถั่วพูซ้ำในพื้นที่ 3 รอบการผลิต พบว่าปริมาณผลผลิตถั่วพูเฉลี่ย 1,585 กก./ไร่ (ตารางที่ 4) ซึ่งระหว่างที่ทำการทดสอบระบบการปลูกพืชผักหมุนเวียนนั้น อ.สอยดาว จ.จันทบุรี ประสบปัญหาภาวะภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง ปริมาณผลผลิตจึงได้รับความเสียหาย ผลผลิตบางส่วนไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ และจากการส่งตัวอย่างผลผลิตกรรมวิธีแนะนำและกรรมวิธีเกษตรกรตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารพิษตกค้างในกลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 ตรวจวิเคราะห์สารเคมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มออร์กาโนฟอสฟอรัส กลุ่มออร์กาโนคลอรีน และกลุ่มไพรีทรอยด์ พบว่าผลผลิตไม่มีการตกค้างของสารเคมีทั้ง 3 กลุ่ม ที่กล่าวข้างต้น

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยีการผลิต (Yield Gap Analysis) โดยใช้สถิติแบบ t-test จากปริมาณผลผลิตเฉลี่ยของทั้ง 2 กรรมวิธี ในเกษตรกร 5 ราย พบว่า กรรมวิธีแนะนำเปรียบเทียบกับกรรมวิธีเกษตรกรมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปริมาณผลผลิตที่ได้จากการทดลองเท่ากับ 2 กก./ไร่ ไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างกรรมวิธี (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 ปริมาณผลผลิต และผลวิเคราะห์การตรวจปริมาณสารพิษตกค้างของการทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี ปี 2560

รายที่	ชนิดพืชที่ปลูก		ผลผลิต (กก./ไร่)		ผลการตรวจปริมาณสารพิษตกค้าง	
	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร
1	มะระจีน	ถั่วพู	1,880	2,940	ไม่พบ	ไม่พบ
		ถั่วพู	2,800	2,750	ไม่พบ	ไม่พบ
	มะเขือเปราะ	ถั่วพู	780	2,590	ไม่พบ	ไม่พบ
2	มะระจีน	ถั่วฝักยาว	1,360	1,310	ไม่พบ	ไม่พบ
		ถั่วฝักยาว	1,650	1,650	ไม่พบ	ไม่พบ
	มะเขือเปราะ	ถั่วฝักยาว	900	1,200	ไม่พบ	ไม่พบ
3	มะระจีน	ถั่วพู	1,450	2,720	ไม่พบ	ไม่พบ
		ถั่วพู	2,150	1,990	ไม่พบ	ไม่พบ
	พริก	ถั่วพู	920	2,050	ไม่พบ	ไม่พบ
4	มะระจีน	ถั่วพู	1,670	2,450	ไม่พบ	ไม่พบ
		ถั่วพู	3,720	2,845	ไม่พบ	ไม่พบ
	พริก	ถั่วพู	1,860	2,690	ไม่พบ	ไม่พบ
5	มะระจีน	ถั่วฝักยาว	1,350	1,290	ไม่พบ	ไม่พบ
		ถั่วฝักยาว	1,980	1,600	ไม่พบ	ไม่พบ
	มะเขือเปราะ	ถั่วฝักยาว	1,230	1,865	ไม่พบ	ไม่พบ

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ความแตกต่างของผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยีการผลิต (Yield Gap Analysis) โดยใช้สถิติแบบ t-test

กรรมวิธีเปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (กก./ไร่)	t-test
กรรมวิธีแนะนำ-กรรมวิธีเกษตรกร	2.0	0.33 ns

3) ด้านเศรษฐศาสตร์

ปี 2559 จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยต้นทุน และผลตอบแทน พบว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยของกรรมวิธีแนะนำเท่ากับ 18,618 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 18,881 บาท/ไร่/ปี รายได้กรรมวิธีแนะนำ

เท่ากับ 66,665 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 56,078 บาท/ไร่/ปี และผลตอบแทนกรรมวิธี
 แนะนำเท่ากับ 48,047 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 37,197 บาท/ไร่/ปี ซึ่งทั้ง 2 กรรมวิธีมีค่า
 อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) มากกว่า 1 ซึ่งคุ้มค่ากับการลงทุน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ต้นทุนผันแปร รายได้ และผลตอบแทนของการทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตร
 อินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี ปี 2559

รายที่	ต้นทุนผันแปร		รายได้		ผลตอบแทน		BCR	
	(บาท/ไร่)		(บาท/ไร่)		(บาท/ไร่)			
	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร
1	18,500	21,070	64,560	46,780	46,060	25,710	2.50	1.22
2	16,000	15,780	80,175	68,080	64,175	52,300	4.01	3.31
3	20,100	21,580	76,400	58,000	56,300	36,420	2.80	1.69
4	19,040	18,525	57,750	58,410	38,710	39,885	2.03	2.15
5	19,450	17,450	54,440	49,120	34,990	31,670	1.80	1.81
เฉลี่ย	18,618	18,881	66,665	56,078	48,047	37,197	2.63	2.03

ปี 2560 จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยต้นทุน และผลตอบแทน พบว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยของกรรมวิธี
 แนะนำเท่ากับ 16,452 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 15,712 บาท/ไร่/ปี รายได้กรรมวิธีแนะนำ
 เท่ากับ 58,652 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 52,532 บาท/ไร่/ปี และผลตอบแทนกรรมวิธี
 แนะนำเท่ากับ 42,206 บาท/ไร่/ปี กรรมวิธีเกษตรกรเท่ากับ 26,936 บาท/ไร่/ปี ซึ่งทั้ง 2 กรรมวิธีมีค่า
 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มากกว่า 1 ซึ่งคุ้มค่ากับการลงทุน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ต้นทุนผันแปร รายได้ และผลตอบแทนของการทดสอบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบ
 เกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี ปี 2560

รายที่	ต้นทุนผันแปร		รายได้		ผลตอบแทน		BCR	
	(บาท/ไร่)		(บาท/ไร่)		(บาท/ไร่)			
	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร	วิธีแนะนำ	วิธีเกษตรกร
1	15,600	17,070	54,510	41,120	38,910	24,050	2.49	1.41
2	15,200	14,060	60,000	55,680	44,800	30,740	2.94	2.19

3	16,500	16,580	75,100	69,100	58,600	42,020	3.55	2.53
4	20,540	15,500	58,550	57,540	38,040	22,540	1.85	1.45
5	14,420	15,350	45,100	39,220	30,680	15,330	1.06	1.00
เฉลี่ย	16,452	15,712	58,652	52,532	42,206	26,936	2.57	1.71

4) การสำรวจการเข้าทำลายของโรค และแมลง

ปี 2559 และ 2560 เมื่อสำรวจการเข้าทำลายของโรคและแมลงกรรมวิธีแนะนำ พบว่าแมลงศัตรูที่สำคัญของมะระจีนได้แก่ ตัวเต่าแดง และแมลงวันทอง โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญของถั่วพู และถั่วฝักยาว ได้แก่ โรคราสนิมเทียม เพลี้ยอ่อน และหนอนเจาะฝัก โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญของพริก ได้แก่ โรคแอนแทรกโนส และโรค และแมลงศัตรูที่สำคัญของมะเขือเปราะได้แก่ โรคเหี่ยว และแมลงหวี่ขาว หนอนเจาะลำต้น ซึ่งการเข้าทำลายของโรค และแมลงศัตรูในแต่ละพืชที่ปลูกในระบบหมุนเวียนนั้น ส่งผลกระทบต่อให้ผลผลิตเกิดความเสียหายอยู่ในระดับต่ำ สำหรับกรรมวิธีเกษตรกร พบว่า แมลงศัตรูที่สำคัญของมะระจีนได้แก่ ตัวเต่าแดง และแมลงวันทอง โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญของถั่วพู และถั่วฝักยาวได้แก่ โรคราสนิมเทียม เพลี้ยอ่อน และหนอนเจาะฝัก ซึ่งการเข้าทำลายของโรคและแมลงศัตรูที่เข้าทำลายมะระจีน ถั่วฝักยาว และถั่วพู จำนวนประชากรของแมลงศัตรู และความรุนแรงของโรคจะเพิ่มขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อให้ผลผลิตเสียหายเพิ่มขึ้นในรอบการผลิตที่ 2 และ 3

ปีที่ 3 แปลงต้นแบบ

1) คัดเลือกเกษตรกรแปลงต้นแบบ

คัดเลือกแปลงเกษตรกรสร้างแปลงต้นการผลิตพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ 3 ราย รายละเอียด 2 ไร่ ปลูกมะระจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ ซึ่งจากการทำแปลงทดสอบในปีที่ 1 และ 2 เป็นระบบที่เกษตรกรเห็นว่าได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าที่สุด เก็บตัวอย่างดินแปลงเกษตรกรต้นแบบทั้ง 3 ราย พบว่าดินมีค่าความเป็นกรด-ด่างอยู่ระหว่าง 5.2-6.2 ค่าการนำไฟฟ้าอยู่ระหว่าง 0.01-0.05 อินทรีย์วัตถุอยู่ระหว่าง 1.10-1.31 % ฟอสฟอรัสอยู่ระหว่าง 10.48-42.60 มก./กก. โพแทสเซียม 116-181 มก./กก. และลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย

ตารางที่ 8 แสดงผลวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมี และกายภาพดินในแปลงเกษตรกรต้นแบบที่ปลูกพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ จ.จันทบุรี

รายที่	ความเป็นกรด-ด่าง	ค่าความนำไฟฟ้า (ms/cm)	อินทรีย์วัตถุ (%)	ฟอสฟอรัส (มก./กก.)	โพแทสเซียม (มก./กก.)	ลักษณะดิน
1	5.2	0.01	1.10	42.60	156	ร่วนปนทราย
2	5.5	0.05	1.31	19.06	181	ร่วนปนทราย

3	6.2	0.04	1.21	10.48	116	ร่วนปนทราย
---	-----	------	------	-------	-----	------------

2) ปริมาณและคุณภาพผลผลิต

แปลงต้นแบบเกษตรกรการผลิตพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ ปลูกระยะจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ พบว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ยมะระจีน 1,266 กก./ไร่ ถั่วพู 2,463 กก./ไร่ และ มะเขือเปราะ 1,306 กก./ไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

3) ด้านเศรษฐศาสตร์

แปลงต้นแบบเกษตรกรการผลิตพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ ปลูกระยะจีน-ถั่วพู-มะเขือเปราะ พบว่า มีต้นทุนเฉลี่ย 18,600 บาท/ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 47,500 บาท/ไร่ และได้รับผลตอบแทนเฉลี่ย 28,900 บาท/ไร่ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ปริมาณผลผลิต ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนแปลงต้นแบบระบบการปลูกพืชหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์พื้นที่ จ.จันทบุรี

รายที่	พืชที่ปลูก	ปริมาณผลผลิต (กก./ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	ผลตอบแทน (บาท/ไร่)
1	มะระจีน	1,530			
	ถั่วพู	1,610	18,600	47,500	28,900
	มะเขือเปราะ	1,300			
2	มะระจีน	1,130			
	ถั่วพู	2,020	16,230	55,200	38,970
	มะเขือเปราะ	1,450			
3	มะระจีน	1,140			
	ถั่วพู	2,150	16,800	38,000	21,200
	มะเขือเปราะ	1,170			
เฉลี่ย	มะระจีน	1,266			

ถั่วพู	2,463	17,210	46,900	29,690
มะเขือเปราะ	1,306			

---

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การผลิตพืชผักหมุนเวียนในระบบเกษตรอินทรีย์ช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูได้ดีกว่า การปลูกพืชผักชนิดเดียวกันซ้ำลงในพื้นที่แปลงปลูกเดิม ส่งผลให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการ ลงทุน แต่ทั้งนี้การเลือกชนิดผักที่ปลูกต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ด้วย

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ขยายผลและถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง นำไปปฏิบัติตาม และประยุกต์ใช้ในการ การผลิตพืชผักอินทรีย์ เพื่อขอการรับรองมาตรฐานพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์

11. คำขอบคุณ (ถ้ามี)

: อาจมีหรือไม่มีก็ได้ เป็นการแสดงความขอบคุณแก่ผู้ช่วยเหลือให้ งานวิจัยลุล่วงไปด้วยดี แต่มิได้เป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานด้วย

12. เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. 2550. เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีชุดภูมิปัญญาหมอดินเกษตรกรไทย.

สืบค้นจาก www.ddd.go.th, เมื่อ 10 พฤษภาคม 2557.

ชนวน รัตนวราหะ. ม.ป.ป. เกษตรอินทรีย์. สำนักวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการ เกษตร. 229 น.

- จตุรงค์ พวงมณี. 2543. คู่มือการผลิตผักโดยไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จังหวัดสุรินทร์. 2548. เกษตรอินทรีย์. สืบค้นจากwww.surin.go.th, เมื่อ 11 เมษายน 2557.
- จิรภา ออสติน เสาวณี เขตสกุล สุดใจ ล้อเจริญ และสมพงษ์ สุขเขตต์. 2553. การศึกษาการผลิตแตงกวา : กรณีศึกษาศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร (3/1)(พิเศษ) หน้า 357-360.
- ปัญญา พุกสุน. 2540. การเปรียบเทียบการปลูกพืชแบบเดี่ยวและผสมผสาน. โครงการผลิตพืชผักอนามัย สถานีทดลองกาญจนบุรี กรมวิชาการเกษตร.
- พันธ์จิตต์ พรประทานสมบัติ และศุภพร ไทยภักดี. 2552. รายงานวิจัยเรื่อง สถานการณ์และอนาคตผักอินทรีย์ในประเทศไทย. ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศน์ศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พันธ์จิตต์ สีเหนียง. 2550. เกษตรอินทรีย์. ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศน์ศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2545. ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์. มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, กรุงเทพฯ. 107 หน้า.
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2556. การปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันโรคพืชและแมลงโดยชีววิธี. 63 หน้า.
- สยาม อรุณศรีมรกต และวรพร สังเนตร. ม.ป.ป. สภาพการตลาดของพืชผักอินทรีย์กินใบในภาคกลางคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา จังหวัดนครปฐม.
- สาลี ชินสถิต. 2546. เทคโนโลยีการผลิตพืชผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เสาวคนธ์ ศรีบริกิจ. 2553. สถานการณ์เกษตรอินทรีย์. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สืบค้นจากเมื่อ 3 เมษายน 2557.
- สำนักนวัตกรรมการแห่งชาติ. 2553. องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 112 หน้า
- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6. 2554. สภาพพื้นที่และการผลิตพืชภาคตะวันออก. 198 หน้า.

13. ภาคผนวก

: เป็นส่วนที่ให้รายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงไว้ในเนื้อหา
ของรายงาน เช่น สูตร วิธีคำนวณ ตารางการบันทึกข้อมูลภาพ แสดง
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย แบบสำรวจข้อมูล เป็นต้น ส่วนนี้จะมีหรือไม่มี
ก็ไม่ทำให้เนื้อหาของรายงานขาดความสมบูรณ์

หมายเหตุ

รูปแบบ :

- หัวเรื่องข้อ 1-13 : ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 Point ตัวหนา
- เนื้อหา : ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 Point ตัวธรรมดา
- Page Setup : ด้านบน 2.5 ซม. ด้านซ้าย 2.5 ซม. ด้านขวา 2 ซม. ด้านล่าง 2.5 ซม.
- ขนาด A4 โดยใช้ Program Microsoft Word

* ให้แนบไฟล์รูปภาพประกอบด้วย เพื่อนำไปจัดทำรูปเล่มต่อไป